

A XVII. SZÁZADBELI ERDÉLYI REFORMÁTUS PÜSPÖKÖK EZEN CÍMÉRŐL: „ORTHODOXUS OLÁHOK PÜSPÖKE.“

A XVII. század erdélyi református püspökei 1634. óta az „orthodoxus oláhok püspöke“ címet is viselik.¹ Ismeretes ugyanis Erdély multjából, hogy a protestáns fejedelmek az erdélyi románságot is meg akarták nyerni a református vallás számára. Tervük ugyan nem sikerült, de törekvéseik a románság számára rendkívül nagy eredményeket termeltek: lerakták a román irodalom és nemzeti öntudat alapjait. Barițiu György (1812—1893), a román szellemi élet egyik legkiválóbb egyénisége, az erdélyi román ujságírás megalapítója, a Román Akadémia s az Astra elnöke, a reformációnak a román szellemi életre gyakorolt kedvező hatását a következőkben foglalta össze: „A románoknak pedig megnyíltak a szemei s látták, hogy az ő nyelvük is írható és művelhető, hogy nincs már semmi szükségük a szláv nyelvre, amelynek durva igája alatt éjjeli sötétségben éltek annyi századon át“.²

De miért vette fel a református püspök éppen 1634-ben ezt az új címet. Nézetem szerint a következő okból:

1628. óta az angol Dury (Duräus) János azon buzgólkodott, hogy az összes protestáns egyházak egyesüljenek. 1633-ban Angliából Németországba jött s a következő évi frankfurti (a/M.) konventen sikerült is bizonyos megegyezéseket létesítenie. Dury legtekintélyesebb támogatói Oxensierna, a híres svéd kancellár és Rhoe Tamás, a jeles angol diplomata voltak.

A mozgalom vezetői Erdélynek igen nevezetes szerepet szántak. Az erdélyiek már 1634. február 7-én készen állottak a kedvező válasszal s javaslatuk szerint az egybehívandó nagy unió-gyűlésre az angol király hívta volna meg a református, a dán király pedig a lutheránus urlakodókat.³

A mozgalom ezen pontján, ennek a javaslatnak ez évében vette fel a nagytudományú, törhetetlen akaraterejű Geleji Katona István református püspök az „orthodoxus oláhok püspöke“ címet, még pedig ezért, hogy a hivatalos református Erdély vallásilag egységesebben vehessen részt a küszöbön álló tárgyalásokon.

Dr. Bitay Árpád.

¹ Pokoly József: Az erdélyi református egyház története. (Bpest, 1904.) II., 171.

² Gh. Barițiu: Catechismul calvinesc (Sibiu 1879.) p. 84.

³ Pokoly II., 123—126.; Dury (Duräus)-ról l. Kirchliches Handlexikon (Freiburg i. Br. 1907.) I., 1297.